

อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม
ของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ จังหวัดกาญจนบุรี*
THE FUTURE OF EDUCATION ADMINISTRATION ACCORDING TO
THE PRINCIPLES OF BUDDHISM OF THE SANGHA COLLEGE OF
KANCHANABURI SRIPAIBOON, KANCHANABURI PROVINCE

พระครูวิโรจน์กาญจนเขต

Phrakruwirojkanchanakhet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรีศรีไพบูลย์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Kanchanaburi Sripaiboon Priest Colleges, Thailand.

E-mail: nuttakrit.pat@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนออนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ จังหวัดกาญจนบุรี ผู้เขียนศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา วารสารทางด้านการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม พร้อมทั้งถอดองค์ความรู้จากประสบการณ์ในการเป็นอาจารย์สอนนิสิตในวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรีศรีไพบูลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ทราบว่า การศึกษาอนาคตเป็นการศึกษาศักยภาพของการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความแตกต่างในอนาคต และยังให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับขององค์กร เพื่อให้มีการกำหนดอนาคตร่วมกัน ซึ่งการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาจะเป็นทางเลือกของอนาคตภาพ และเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะงานด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรมของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นรูปแบบอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแทบทุกองค์การหลักการบริหารงานสมัยใหม่ จะเน้นไปทางเทคนิครูปแบบกระบวนการบริหารในเชิงระบบซึ่งเป็นแนวทางในการบริหารงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในบริบทในโลกยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หาก

* Received March 12, 2022; Revised May 20, 2022; Accepted June 28, 2022

ผู้บริหารได้นำหลักพุทธธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เข้ามาประกอบประยุกต์ใช้ควบคู่กับการบริหารงานสมัยใหม่ โดยความสอดคล้องและบูรณาการเข้าด้วยกันอย่างสมดุลแล้ว ถือว่าเป็นการบริหารงานแนวใหม่เข้าสู่การบริหารงานในมิติใหม่ “คนเป็นสุขงานสมบูรณ์”

คำสำคัญ: อนาคตภาพ, การบริหารการศึกษา, หลักพุทธธรรม, วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์

Abstract

This academic article has a purpose to present The Future of Education Administration According to The Principles of Buddhism of The Sangha College of Kanchanaburi Sripaiboon, Kanchanaburi Province The authors researched from documents, textbooks, and journals on educational administration according to Buddhist principles. as well as removing the body of knowledge from the experience of teaching students in Kanchanaburi Sripaiboon Monastic College Mahachulalongkornrajavidyalaya University Kanchanaburi It was found that future studies study the potential of changing things that will make a difference in the future. It also gives importance to those involved at all levels of the organization. in order to determine the future together which the application of Buddhist principles in educational administration will be an alternative of the future and is a good guideline for improving the efficiency of the administration of the school administrators especially in the field of academic administration budget management personnel management general administration more effectively The Future of Education Administration According to The Principles of Buddhism of The Sangha College of Kanchanaburi Sripaiboon, Kanchanaburi Province It is a form that is related to the work of the school administrators. to achieve the goals set In almost every organization, modern management principles will focus on the technical model of the systemic management process which is a guideline for successful management according to the objectives which effectively corresponds to the changing trend in the current world context But if the administrators have adopted the principles of Buddhism, teachings of Buddhism come into the application together with modern management by conformity and integrated together in a balanced way It is considered a new

management approach into a new dimension of management. "Happy people, complete work"

Keywords: The Future, Educational Administration, Principles of Buddhism, Sangha College of Kanchanaburi Sripaiboon

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกกำลังอยู่ในยุคที่เรียกกันว่า “โลกาภิวัตน์” (globalization) ความเจริญก้าวหน้าของการสื่อสารโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยปัจจุบันทำให้โลกแคบลง สามารถติดต่อสื่อสารข้อความถึงกันและกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ความคิดของสังคม สามารถเผยแพร่กระจายและถ่ายโอนกันได้ง่ายและรวดเร็ว (ปาณจิตร สุขุมาลัย และคณะ, 2561) การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสังคมในยุคปัจจุบันและในอนาคตจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง การยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ ทั้งนี้เพื่อให้อุดมศึกษาสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมความรู้ สังคมอุดมปัญญา (พระวิระพันธ์ ดิกขปัญโญ (เสียงเย็น), 2562)

การศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการผลิตกำลังคนเพื่อให้ความรู้ในสรรพวิชาการต่าง ๆ อย่างทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ควบคู่กับการเป็นผู้มีคุณธรรมและดำรงอยู่ในสังคมด้วยความสันติสุข (เรณูมาศ มาอุ่น, 2559) การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการผลิตกำลังคนในระดับสูง การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ และสามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพที่จะทำการพัฒนาประเทศ (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.), 2564)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาอีกแห่งหนึ่งของประเทศ ที่มีความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของโลก พร้อมกับการรักษาเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งโดยเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ ความเจริญงอกงามทางปัญญาและคุณภาพแก่บุคคล สังคม ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่ง

คณะสงฆ์ไทย ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ทรงสถาปนาขึ้นและได้ดำเนินการตามพระราชปณิธาน ในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาล โดยการนำของ ฯพณฯ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ได้เสนอให้รัฐสภาตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2540 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2540 ส่งผลให้มหาวิทยาลัยมีพระราชบัญญัติรับรองสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ในกำกับของรัฐบาล เน้นจัดการศึกษาวิชาการด้านพระพุทธศาสนา อยู่ในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่วันที่ 2 ตุลาคม 2540 เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยจึงต้องบริหารจัดการภายใต้แผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อให้เป็นไปตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย 4 ประการคือ 1) ผลิตบัณฑิต 2) วิจัยและพัฒนา 3) บริการวิชาการแก่สังคม และ 4) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนโครงสร้างตลอดจนการบริหารจัดการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติ เพื่อความสอดคล้องกับแนวโน้มการอุดมศึกษาโลก ในเชิงนโยบายของการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยในอนาคต ปัจจุบันเปิดดำเนินการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มีจำนวนนิสิตที่เพิ่มขึ้นทุกปี และมีการขยายการรองรับนิสิตจากต่างประเทศที่จะเข้ามาศึกษาในประเทศไทย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2559)

ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เปิดสอนในระดับปริญญาตรี ใน 5 คณะ 1 บัณฑิตวิทยาลัย คณะประกอบไปด้วย คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และคณะนิติศาสตร์ โดยมหาวิทยาลัยได้จัดการเรียนการสอนให้กับพระนิสิตที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร ทำพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร เป็นแห่งแรก โดยในปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้ย้ายไปอยู่ที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และได้ขยายการจัดการศึกษาไปสู่จังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ โดยในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมี 11 วิทยาเขต 23 วิทยาลัยสงฆ์ 1 โครงการขยายห้องเรียน 9 หน่วยวิทยบริการ และ 6 มหาวิทยาลัยสมทบ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2565) และในปี พ.ศ. 2564 ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ได้ประกาศรับรองยกวิทยฐานะให้ห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี ขึ้นเป็นวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรีศรีโพธิ์บุลย์

อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์บุลย์ ในปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านการจัดการศึกษาและมีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุนิยมมากกว่าด้านจิตใจ มีผลกระทบถึงบทบาทของ

ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมวัฒนธรรม ประเพณีของพุทธศาสนาที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้ในการบริหารงานน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้การบริหารงานไม่ราบรื่นและไม่ดีเท่าที่ควร ความสำคัญเช่นเดียวกันกับผู้บริหารหน่วยงานอื่น ๆ เพราะหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาก็ต้องปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกัน แต่บางครั้งการบริหารงานระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชาก็ไม่ราบรื่น อีกทั้งงานด้านคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงได้ดีเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน เช่น การไม่ได้รับความร่วมมือในการพัฒนางานทำให้ผลงานทางด้านการบริหาร งานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณการบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป ดังนั้น การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องได้ทั้งงานและได้ทั้งน้ำใจของเพื่อนร่วมงาน ในการนี้ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งพระเดชพระคุณ ผู้บริหารที่หวังจะใช้อำนาจหรือพระเดชในการสั่งการให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างเดียวนั้น ย่อมไม่เกิดประโยชน์ในการทำงาน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องสร้างเสริมภาพพจน์ให้เป็นที่ศรัทธาเชื่อถือ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติ คือมีความรัก ความสงสาร ความชื่นชมยินดี ความมีน้ำใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียงทั้งรายบุคคลและคณะ ผู้บริหารที่ดีควรใช้พระคุณมากกว่าพระเดช หรือใช้อำนาจบาตรมีมากกว่าอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (วันเพ็ญ ศุภเสริสกุล, 2564) ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ในอนาคต

กล่าวได้ว่า การศึกษาอนาคตเป็นการศึกษาศักยภาพของการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความแตกต่างในอนาคต และยังให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับขององค์กร เพื่อให้มีการกำหนดอนาคตร่วมกัน ซึ่งการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาจะเป็นทางเลือกของอนาคตภาพ และเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะงานด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

หลักการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม

พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษา ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ทรงสั่งสอนเน้นให้พุทธบริษัทเข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนาด้วยปัญญา และกระบวนการพัฒนาปัญญา ก็คือ การศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งพระสงฆ์เป็นพุทธบริษัทที่สำคัญเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่เป็นแบบอย่างแห่งการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นผู้ฝึกอบรมสั่งสอนศีลธรรมและจริยธรรมและเป็นผู้นำด้านจิตใจของประชาชน ซึ่งเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับหน้าที่ทางสังคมดังพระพุทธพจน์ ที่ว่า "ภิกษุทั้งหลายเธอ

ทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย ” (พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535) นี่คือการประกาศนโยบายการออกเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาล ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นใน การบริหารการศึกษาและพระองค์ทรงมีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำที่ยอดเยี่ยมเป็นแบบอย่างแก่พุทธบริษัท ดังคำกล่าวที่ว่า การบริหารการศึกษาคือใช้คนอื่นทำงานแทน ซึ่งว่าการบริหารการศึกษาต้องมี ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยเหตุนี้ ในการพัฒนาการศึกษาของชาติ จำเป็นต้องเข้าใจเรื่องพลวัต (ความเคลื่อนไหว) ของระบบเพราะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับพฤติกรรม และผลลัพธ์ของระบบการศึกษา โดยพลวัตที่ต้องเคลื่อนไหวไปพร้อมๆ กัน ประกอบด้วยปรัชญาการศึกษา นโยบายการศึกษา และแผนการศึกษา ที่เป็นระบบบริหารจัดการของรัฐ ครูผู้สอน ผู้เรียน การสอนและการเรียนรู้ หลักสูตรมาตรฐานและสื่อการเรียนรู้ เขตพื้นที่การศึกษาและโครงสร้าง กลุ่มโรงเรียน ผู้บริหารและการบริหารโรงเรียน รวมถึงชุมชนต้องเข้าใจ ด้วยเหตุนี้ การบริหารการศึกษา ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกยุคทุกสมัย เพราะคุณภาพการศึกษาไทยตกต่ำไม่ทันกระแสโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับชั้น คุณภาพยังไม่เป็นที่น่าพอใจ และการเข้ารับการศึกษา ยังพบว่าเด็กบางคนยังไม่ได้รับการศึกษาที่ดีเท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาให้คนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันตามหลัก พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป เมื่อย้อนดูหลักการบริหารการศึกษาโดยบูรณาการหลักทฤษฎี และแนวคิดทางพระพุทธศาสนาจะเห็นว่า การบริหารการศึกษาต้องอาศัยหลาย ๆ อย่างมาบูรณาการกับจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ทั้งอาศัยหลักการบริหาร แนวคิดและทฤษฎีการศึกษามาช่วยชี้แนะในการดำเนินการให้เรียบร้อย และนำหลักพุทธศาสนามาช่วยเป็นเครื่องมือในการจัดการบริหารการศึกษา ให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานทุกฝ่าย ในการบริหารการศึกษาของชาติให้มั่นคงขึ้น ปัจจุบันหลักพระพุทธศาสนากำลังได้รับความสนใจ ในกระแสโลกเป็นอย่างมาก ซึ่งให้เห็นว่าหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อจิตใจประชาชน ซึ่งถือว่าเหมาะที่จะนำหลักคำสอนมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา ในอนาคตจึงควรให้ความสำคัญในการทำการศึกษานำหลักพุทธศาสนามาบูรณาการในการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม และคณะ 2564)

หลักการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ (สิน งามประโคน, 2560)

1. การบริหารวิชาการตามหลักพุทธธรรม การศึกษา คือการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา เพื่อให้มนุษย์บรรลุสภาวะที่ปราศจากความทุกข์ในที่สุด เป็นกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อทำลายอวิชชาและตัณหา พร้อมทั้งเสริมฉันทะและกรุณา จากความหมายนี้

ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาคือการฝึกฝนตามหลักไตรสิกขา กล่าวได้ว่า การศึกษานั้นหมายถึงการพัฒนาชีวิตให้ครบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านพฤติกรรม (ศีล)
2. ด้านจิตใจ (สมาธิ)
3. ด้านปัญญา (ปัญญา)

2. การบริหารบุคคลตามหลักพุทธธรรม ระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากร トラบใดที่บุคลากรนั้นยังไม่บรรลุปะเป็นพระอรหันต์ เขาผู้นั้นก็ต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป เรียกว่า เสาะ คือ ผู้ยังต้องศึกษา ต่อเมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นพระอรหันต์แล้ว จึงเรียกว่าเป็นอเสาะ คือ ผู้ไม่ต้องศึกษา “กระบวนการจัดการศึกษาในทางพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการ ฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทางทฤษฎี (Teaching) เมื่อกล่าว ในเชิงบริหารเราต้องยอมรับว่าพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนา บุคลากรเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งการพัฒนาคน

3. การบริหารงบประมาณตามหลักพุทธธรรม สำหรับเทคนิคทางพระพุทธศาสนาในการจัดงบประมาณนั้น พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง ทรัพยากรที่เป็นงบประมาณซึ่งจะต้องดำเนินการจัดการนั้นมีอยู่ 4 ประการ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของสงฆ์ หรือระบบการจัดการศึกษาภายใต้ระบบสังฆะของพระพุทธศาสนา โดยการบริหารงบประมาณนั้น ถ้ากล่าวถึงเฉพาะตัวเงินหรือปัจจัยที่เป็นของมีค่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก เพราะชีวิตของสงฆ์ นั้นไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเงินทอง หลักการบริหารการจัดงานงบประมาณนั้น พระพุทธองค์ได้วางหลักเกณฑ์เอาไว้ ดังต่อไปนี้ ด้านของการวางแผนการเงิน ด้านของการบริหารจัดการภายใน ขั้นหาและรักษางบประมาณ ขั้นบริหารงบประมาณ ขั้นจ่ายใช้งบประมาณ

4. การบริหารทั่วไปตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ 1) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษา หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการจัดการบริหารทั่วไปตามหลักพุทธธรรม ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมให้ร่มรื่นเหมาะแก่ การส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักเรียน โดยอาศัยหลักพุทธธรรมด้านพระ 5 พรหมวิหาร 4 และ ไตรสิกขา 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ได้แก่ หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4

ทฤษฎีและหลักการบริหารการศึกษา มีการพัฒนามาตามขั้นตอน และกาลเวลา หากเลือกใช้ทฤษฎีใดสิ่งที่เป็นหัวใจหลักอันดับแรก สิ่งนั้นก็ คือ หลักแห่งพระพุทธศาสนา เพราะหากผู้บริหารมีคุณธรรมแล้วย่อมเป็นที่เชื่อถือศรัทธา รักใคร่ ของผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อได้ใจแล้ว

การร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาสถาบันการศึกษาก็จะประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรมีคุณธรรมที่พึงประสงค์ กล่าวคือมีธรรมะผู้นำ ได้แก่ พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมของผู้ใหญ่ เพราะในศาสนาพราหมณ์ถือว่า พระพรหมเป็นผู้สร้างโลก ซึ่งเทียบกับผู้นำซึ่งมีหน้าที่ปกครองและคุ้มครองผู้น้อย ได้แก่ ธรรมะ 4 ข้อ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เมตตา มีรากศัพท์เดียวกับคำว่า ไมตรี คือ ความเป็นมิตร ไม่มุ่งร้ายแต่มุ่งประโยชน์ มุ่งความสุขแก่ผู้น้อย ไม่เบียดเบียนผู้น้อย กรุณา คือการช่วยเหลือ นอกจากคิดดี (เมตตา) แล้วเมื่อมีโอกาสก็ทำดี กรุณา คือช่วยเหลือต่อผู้ที่ประสบปัญหา ตกทุกข์ได้ยากให้เขาพ้นจากความทุกข์นั้น ๆ มุทิตา คือการพลอยยินดี เมื่อผู้น้อยได้ดี ประสบความสำเร็จ ผู้นำก็ไม่คิดอิจฉา แต่ยินดีด้วย และสนับสนุนให้ผู้น้อยประสบความสำเร็จสูงขึ้น ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ตามความสามารถ อุเบกขา คือการรู้จักวางเฉยในสถานการณ์ที่เหมาะสม เช่น ลูกน้องจงใจทำผิด ก็ต้องให้มีการลงโทษไปตามกฎ คือรู้จักใช้ทั้งเมตตา กรุณา มุทิตา ในกาลที่เหมาะสม ไม่ให้เสียธรรม (หลักการ) ทั้งสี่ข้อนี้ เมตตาควรมีอยู่เสมอกับทุก ๆ คน ทุก ๆ เมื่อ กรุณาจะใช้เมื่อผู้ที่กำลังเดือดร้อน มุทิตาใช้กับผู้ที่ได้ดีมีสุขแล้วส่วนอุเบกขาต้องมีปัญญาประกอบว่าจะใช้อีกสามข้อเมื่อใด จะวางเฉยเมื่อใด (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2565) สังคหวัตถุ 4 แปลว่า แนวทางการสงเคราะห์ (ช่วยเหลือ) สี่แบบ จัดเป็นธรรมในการผูกมิตร ทำให้คนทั้งหลายรักใคร่ชอบพอ สี่ข้อนี้ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา ทาน คือการให้ แบ่งเป็นสามอย่างคือ ให้ทรัพย์สินสิ่งของ ให้ธรรมะคือความรู้ความเข้าใจในหลักความจริงของชีวิต และให้อภัย พระพุทธเจ้าสรรเสริญการให้ธรรมะว่าเป็นการให้อันสูงส่งน่าจะเปรียบเหมือนสอนคนตกปลา กับให้ปลากับคนนั้นเอง ปิยวาจา คือการพูดจาอ่อนหวาน น่าฟัง ไม่ระคายหู ผู้พูดควรมีจิตเมตตาเจริญไว้ จะทำให้การพูดอ่อนหวานฟังเป็นธรรมชาติไม่ดูเสแสร้ง อตถจริยา คือการทำตัวให้เป็นประโยชน์ นั่นคือการช่วยเหลือในการทำงาน หรือ อำนวยความสะดวก ให้งานของเขาคล่องไปโดยง่าย อภิรวมทั้งการให้คำแนะนำในฐานะผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์มาก่อนด้วย สมานัตตา คือวางตนอย่างเหมาะสม รู้กาลเทศะว่าในสถานการณ์ใด ควรวางตัวเช่นไร อีกความหมายหนึ่งคือการวางตัวสม่ำเสมอ ในฐานะผู้ใหญ่ต้องมีความมั่นคง มีจุดยืนไม่ลืมหี้ไป ๆ มา ๆ อคติ 4 ที่ควรต้องเว้นคือ ฉันทาคติ (อคติเพราะรักหรือชอบ) โทสาคติ (อคติเพราะโกรธ) โมหาคติ (อคติเพราะหลง) ภยาคติ (อคติ เพราะกลัวภัย) ผู้นำนั้น มีหน้าที่ต้องตัดสินเรื่องราวต่าง ๆ ต้องจัดการข้อพิพาท ต้องแบ่งผลประโยชน์ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ จึงต้องมีการตัดสินใจ ที่มีอคติน้อยที่สุดจึงจะเกิดความเป็นธรรม และได้รับการยอมรับ จากทุก ๆ ฝ่าย เนื่องจากอคติ เป็นอกุศลที่อยู่ภายในจิตใจเราเอง จึงเป็นสิ่งที่รู้ และสังเกตได้ค่อนข้างยาก เพราะคนทั้งหลายย่อมเข้าข้างตัวเอง ผู้บริหารจึงต้องรู้จักรับฟังความเห็นจากคนรอบข้าง ซึ่งจะสังเกตพฤติกรรมที่อาจเกิดจากอคติของเราได้ดีกว่า (Web Programming1-54, 2552) เมื่อมีหลักธรรมดังกล่าวแล้ว จึงนำไปสู่ ศรัทธา คือ เชื่อผู้นำ ยินดีกระทำตามด้วยความรักและนับถือ เมื่อมีขวัญและกำลังความขยันขันแข็ง ก็ตามมา

เรียกว่า เกิดความวิริยะอุตสาหะ พร้อมกันนั้นผู้บริหารจึงพัฒนาปัญญาควบคู่ไปด้วย การกุมหัวใจคนไว้ได้ อุปสรรคใดก็พ่ายแพ้ในที่สุด แน่แน่นอนว่าผู้บริหารทำให้ทุกคนรักศรัทธาไม่ได้ แต่ถ้าคนส่วนใหญ่เชื่อมั่นก็เพียงพอแล้ว

กล่าวได้ว่า วิถีทางหรือข้อกำหนดการดำเนินงานขององค์การให้บรรลุผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ การใช้หลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อการวิเคราะห์ความต้องการขององค์การ จึงมี 2 วิธีหลัก คือ การวางแผนระบบและการวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัจจุบันมีการพัฒนาระบบ การบริหารงานเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับทันกับการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การบริหารงานจึงมุ่งเน้นไปที่ “คน” มากขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงาน โครงสร้างขององค์กร หน่วยงานใหม่ เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเทคโนโลยีสมัยใหม่รวมถึง นวัตกรรมใหม่ที่เป็นองค์ประกอบสนับสนุนในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ และในปัจจุบันมีการคำนึงถึงสถานะสิ่งแวดล้อมกันมากขึ้น เพราะการบริหารจัดการต้องมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้บริหารควรต้องคำนึงถึงผลได้ผลเสียอันจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ประกอบกับการบริหารงานเป็นสำคัญ

อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรีศรีโพธิ์

อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ได้เริ่มจากการทำแผนกลยุทธ์ศาสตร์การพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2564 - 2568 โดยได้มีการจัดทำขึ้นอย่างมีพัฒนาการและเป็นลำดับ นับตั้งแต่ได้ริเริ่มจัดทำกรอบปฏิบัติการการจัดทำแผนยุทธศาสตร์หลักสูตรในปี พ.ศ. 2563 จากผู้เชี่ยวชาญด้านการทำแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติมาเป็นกัลยาณมิตร นำพาให้หลักสูตรได้เรียนรู้การทำแผนยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับแผนบริหารบัณฑิตวิทยาลัย และแผนบริหารพัฒนามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พ.ศ. 2560 - 2564) ภายใต้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทำให้ห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ วัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี สามารถจัดทำแผน กลยุทธ์การพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์ (พ.ศ. 2564 - 2568) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ที่ทุกคนปรารถนา ในสังคมพหุวัฒนธรรม” สาระสำคัญตามวิสัยทัศน์ประกอบด้วย 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ หลัก ๆ ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพของอาจารย์ โดยการส่งเสริมให้คณาจารย์มีผลงานวิจัย ผลงานวิชาการที่ต่อเนื่อง และมีตำแหน่งทางวิชาการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยการส่งเสริมให้มีสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอ เพื่อนำไปสู่การพัฒนานิสิตและ

บัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการให้บริการวิชาการ โดยการส่งเสริมให้คณาจารย์มีผลงานวิชาการที่เปิดให้สาธารณชนได้เข้าถึงข้อมูล พร้อมทั้งได้รับเชิญเป็นวิทยากรตามสาขาที่เชี่ยวชาญให้กับชุมชนและสังคม ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาการทำนุบำรุงงานศิลปวัฒนธรรม โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ส่งเสริมและสร้างมูลค่าจากศิลปวัฒนธรรม ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ โดยการส่งเสริมให้การดำเนินงานของวิทยาลัยเป็นไปตามแผน มีระบบการบริหารจัดการเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

อนึ่ง ทีมผู้บริหารและคณาจารย์โครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี เห็นว่า การยกระดับจากห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ ขึ้นเป็นวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพลูลย์ จะเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชากรในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีและพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงได้อย่างมากมาย ที่จะได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนเพิ่มมากขึ้น เพราะทางวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพลูลย์ มีแผนที่จะเปิดหลักสูตร สาขาที่ทำการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเปิดหลักสูตรในระดับบัณฑิตวิทยาลัย ให้ประชากรในพื้นที่ท้องถิ่นห่างไกล ทั้งพื้นที่ชายขอบ เช่น อำเภอส้มชุนบุรี ได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตวิทยาลัย อันนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ห่างไกล ได้มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ ซึ่งสามารถพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชากรในท้องถิ่นได้ในอนาคต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับอนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม โดยผู้เขียนได้ทำการบูรณาการหลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางในการศึกษาวิจัยอนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ดังนี้ (ปารณีย์ เปยทา และคณะ, 2561)

ในการบริหารงานในยุคปัจจุบัน พยายามทำให้เกิดการมีส่วนร่วม (Participation) มากขึ้นการทำงานเป็นทีม (Team work) การพัฒนาคน พัฒนางาน ซึ่งทั้งหมดนี้ ต้องดำเนินการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันอย่างมีระบบ โดยผ่านกระบวนการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่เป็นพื้นฐาน เกี่ยวข้องกับการบริหารงานเป็นสิ่งที่เกื้อหนุน สนับสนุนให้งานไปสู่ความสำเร็จมี 4 M คือ

1. M ตัวที่ 1 คือ (man) ในการทำงานถือว่า “คน” เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมากที่สุดที่จะขับเคลื่อนให้งานไปสู่ความสำเร็จ หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบริหารงานเกี่ยวกับบุคคล คือ หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย

1. เมตตา มองความเมตตา รักใคร่ ประารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข หมายถึงผู้ร่วมงาน ผู้ได้บังคับบัญชา

2. กรุณา มีความสงสาร คิดช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเกิดความเดือดร้อนเป็นทุกข์

3. มุทิตา มีความยินดี ชื่นชมเมื่อผู้อื่นประสบผลสำเร็จ ได้ดีมีความสุข
4. อุเบกขา วางตนเป็นกลางให้ความเสมอภาคกับทุกคน ไม่มีอคติ

2. M ตัวที่ 2 คือ “เงิน” (money) เงิน หรือ งบประมาณ เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานที่เกี่ยวข้อง ต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามระเบียบกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด มีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งผู้บริหารจะต้องตระหนักในเรื่องนี้ให้มาก เพราะถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องคือ โอวาท 3 เป็นธรรมที่ผู้บริหารจะทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้ดี ซึ่งพระพุทธองค์ได้วางแนวทางไว้ 3 ประการ คือ

1. เว้นจากทุจริต การประพฤติชั่วทั้งทางกาย วาจา และใจ
2. ประกอบสุจริต คือ ประพฤติชอบทั้งกาย วาจา และใจ
3. ทำใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์ คือ ไมโลภ ไมโกรธ ไม่หลง

3. M ตัวที่ 3 วัสดุ อุปกรณ์ (materials) เป็นการใช่วัตถุ และอุปกรณ์ อย่างประหยัด คุ่มค่า เพราะวัสดุ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องนั้น ล้วนแต่ใช้งบประมาณในการจัดหาประกอบสนับสนุน และหากใช้อย่างไม่รู้จักคุณค่าจะทำให้สิ้นเปลืองวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณที่ได้จะไม่เหมาะสม สอดคล้อง และการใช้งบประมาณจะต้องตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์ สุจริต สอดคล้องกับข้อ M ตัวที่ 2 และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง

4. M ตัวที่ 4 การบริหารจัดการ (Management) ผู้บริหารสมัยใหม่ที่เป็นมืออาชีพย่อมต้องมีวิสัยทัศน์รู้แจ้งเห็นจริง มองงานอย่างเข้าใจ เชี่ยวชาญ สามารถกำหนดขั้นตอนอธิบายกำกับควบคุม ทั้งคนและงานได้อย่างสอดคล้อง และมีการพัฒนาตนเอง พัฒนางานอย่างสม่ำเสมอมีหลักกระบวนการบริหารงานแบบ PDCA POSDCORB และอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ซึ่งผู้บริหารต้องใช้ดุลยพินิจพิจารณาหยิบยกเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ บริบท สิ่งแวดล้อม ขององค์กร หน่วยงานที่มีความแตกต่างกันอย่างมีประสิทธิภาพ และหากกล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้กับกระบวนการบริหารงานรูปแบบใด หลักพุทธธรรมย่อมเข้าได้ใช้ได้กับทุกบริบท ซึ่งหลักพุทธธรรมที่ เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานในการบริหารงานคือ อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมก่อให้เกิดความสำเร็จ ดังนี้

1. ฉันทะ มีความพึงพอใจในงานที่ทำ
2. วิริยะ มีความขยันหมั่นเพียรตั้งใจทำงาน
3. จิตตะ มีความห่วงใย มีใจฝักใฝ่จดจ่อ เอาใจใส่ในงานอย่างต่อเนื่อง
4. วิมังสา มีความคิดรอบคอบ ไตร่ตรอง หาเหตุผล แก้ไขปรับปรุงงานให้

สำเร็จตามเป้าหมาย

กล่าวได้ว่า อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรมของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรีศรีโพธิ์บุลย์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นรูปแบบอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานของผู้บริหาร

สถานศึกษา เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแทบทุกองค์การหลักการบริหารงานสมัยใหม่ จะเน้นไปทางเทคนิครูปแบบกระบวนการบริหารในเชิงระบบซึ่งเป็นแนวทางในการบริหารงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในบริบทในโลกยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากผู้บริหารได้นำหลักพุทธธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เข้ามาประกอบประยุกต์ใช้ควบคู่กับการบริหารงานสมัยใหม่ โดยความสอดคล้องและบูรณาการเข้าด้วยกันอย่างสมดุลแล้ว ถือว่าเป็นการบริหารงานแนวใหม่เข้าสู่การบริหารงานในมิติใหม่ “คนเป็นสุขงานสมบูรณ์” และการบริหารเชิงพุทธตามหลักพุทธธรรมหมายถึง ศิลปะในการทำในสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นผลสำเร็จโดยผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะให้ผู้ปฏิบัติทำงานให้เราจนสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารได้ตั้งใจไว้ เป็นกระบวนการในการใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินบริหารโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุป

อนาคตภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรมของวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์ จังหวัดกาญจนบุรี มีการใช้ทฤษฎีและหลักการบริหารการศึกษา อย่างมีการพัฒนามาเป็นลำดับขั้นตอน และกาลเวลา หากเลือกใช้ทฤษฎีใดสิ่งที่เป็นหัวใจหลักอันดับแรก สิ่งนั้นก็คือหลักแห่งพระพุทธศาสนา เพราะหากผู้บริหารมีคุณธรรมแล้วย่อมเป็นที่เชื่อถือศรัทธา รักใคร่ของผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อได้ใจแล้ว การร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาสถาบันการศึกษาก็จะประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรมีคุณธรรมที่พึงประสงค์ กล่าวคือมีธรรมะผู้นำ ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมของผู้ใหญ่ เพราะในศาสนาพราหมณ์ถือว่า พระพรหมเป็นผู้สร้างโลก ซึ่งเทียบกับผู้นำซึ่งมีหน้าที่ปกครองและคุ้มครองผู้น้อย ได้แก่ ธรรมะ ๔ ข้อ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เมตตา มีรากศัพท์เดียวกับคำว่า ไมตรี คือ ความเป็นมิตร ไม่มุ่งร้ายแต่มุ่งประโยชน์ มุ่งความสุขแก่ผู้น้อย ไม่เบียดเบียนผู้น้อย กรุณา คือการช่วยเหลือ นอกจากคิดดี (เมตตา) แล้วเมื่อมีโอกาสก็ทำดี กรุณา คือช่วยเหลือต่อผู้ที่ประสบปัญหา ตกทุกข์ได้ยากให้เขาพ้นจากความทุกข์นั้น ๆ มุทิตา คือการพลอยยินดี เมื่อผู้น้อยได้ดี ประสบความสำเร็จ ผู้นาก็ไม่คิดอิจฉา แต่ยินดีด้วย และสนับสนุนให้ผู้น้อยประสบความสำเร็จสูงขึ้น ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ตามความสามารถ อุเบกขาคือการรู้จักวางเฉยในสถานการณ์ที่เหมาะสม เช่น ลูกน้องจงใจทำผิด ก็ต้องให้มีการลงโทษไปตามกฎ คือรู้จักใช้ทั้งเมตตา กรุณา มุทิตา ในกาลที่เหมาะสม ไม่ให้เสียธรรม (หลักการ) ทั้งสี่ข้อนี้ เมตตาควรมีอยู่เสมอกับทุก ๆ คน ทุก ๆ เมื่อ กรุณาจะใช้เมื่อผู้ที่กำลังเดือดร้อน มุทิตาใช้กับผู้ได้ดีมีความสุขแล้วส่วนอุเบกขาต้องมีปัญญาประกอบว่าจะใช้อีกสามข้อเมื่อใด จะวางเฉยเมื่อใด สังคหวัตถุ ๔ แปลว่า แนวทางการสงเคราะห์ (ช่วยเหลือ) สี่แบบ

จัดเป็นธรรมในการผูกมิตร ทำให้คนทั้งหลายรักใคร่ชอบพอสืบเชื้อนี้ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา ทาน คือการให้ แบ่งเป็นสามอย่างคือ ให้ทรัพย์สินของ ให้ธรรมะคือ ความรู้ความเข้าใจในหลักความจริงของชีวิต และให้อภัย พระพุทธเจ้าสรรเสริญการให้ธรรมะว่าเป็นการให้อันสูงส่งน่าจะเปรียบเหมือนสอนคนตกปลา กับให้ปลาแก่คนนั้นเอง ปิยวาจา คือ การพูดจาอ่อนหวาน น่ารัก ไม่ระคายหู ผู้พูดควรมีจิตเมตตาเจริญไว้ จะทำให้การพูดอ่อนหวาน ฟังเป็นธรรมชาติไม่ดูเสแสร้ง อตถจริยา คือการทำตัวให้เป็นประโยชน์ นั่นคือการช่วยเหลือในการทำงาน หรือ อำนวยความสะดวก ให้งานของเขาคล่องไปโดยง่ายอิทธิพลทั้งการให้คำแนะนำ ในฐานะผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์มาก่อนด้วย สมานัตตา คือ วางตนอย่างเหมาะสม รู้กาลเทศะว่าในสถานการณ์ใด ควรวางตัวเช่นไร อีกความหมายหนึ่งคือการวางตัวสม่ำเสมอ ในฐานะผู้ใหญ่ ต้องมีความมั่นคง มีจุดยืนไม่ลืมหูลืมตาไป ๆ มา ๆ อคติ 4 ที่ควรต้องเว้นคือ ฉันทาคติ (อคติเพราะรักหรือชอบ) โทสาคติ (อคติเพราะโกรธ) โมหาคติ (อคติเพราะหลง) ภยาคติ (อคติเพราะกลัวภัย) ผู้นำนั้น มีหน้าที่ต้องตัดสินใจเรื่องราวดังกล่าว ต้องจัดการข้อพิพาท ต้องแบ่งผลประโยชน์ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ จึงต้องมีการตัดสินใจ ที่มีอคติน้อยที่สุดจึงจะเกิดความเป็นธรรม และได้รับการยอมรับ จากทุก ๆ ฝ่าย เนื่องจากอคติ เป็นอกุศลที่อยู่ภายในจิตใจเราเอง จึงเป็นสิ่งที่รู้ และสังเกตได้ค่อนข้างยาก เพราะคนทั้งหลายย่อมเข้าข้างตัวเอง ผู้บริหารจึงต้อง รู้จักรับฟังความเห็นจากคนรอบข้าง ซึ่งจะสังเกตพฤติกรรมที่อาจเกิดจากอคติของเราได้ดีกว่า เมื่อมีหลักธรรมดังกล่าวแล้ว จึงนำไปสู่ ศรัทธา คือ เชื่อผู้นำ ยินดีกระทำตามด้วยความรักและนับถือ เมื่อมีขวัญและกำลังใจความขยันขันแข็ง ก็ตามมา เรียกว่า เกิดความวิริยะอุตสาหะ พร้อมกันนั้นผู้บริหารจึงพัฒนาปัญญาควบคู่ไปด้วย การกุมหัวใจคนไว้ได้ อุปสรรคใดก็พ่ายแพ้ในที่สุดแน่นอนว่าผู้บริหารทำให้ทุกคนรักศรัทธาไม่ได้ แต่ถ้าคนส่วนใหญ่เชื่อมั่นก็เพียงพอแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- ปานจิตร สุขมาลัย และคณะ. (2561). อนาคตภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2557 – 2566). วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 14(1), 137-161.
- ปารณีย์ เปยทา และคณะ. (2561). พุทธบูรณาการการบริหารสถานศึกษาสู่ องค์การสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(2), 669-682.
- พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). หลักการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิระพันธ์ ติกุขปญโญ (เสียงเย็น). (2562). สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาคนในยุค Thailand 4.0 เป็นชุมปัญญาของประเทศ. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, 3(3), 95-111.

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). ประวัติและพัฒนาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- เรณูมาศ มาอ่อน. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 9(2), 169-176.
- วันเพ็ญ ศุภเสรีสกุล. (2564). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนใน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2565 จาก <https://file:///C:/Users/user/Downloads/>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2565). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2565 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.). (2564). บพค. เดินหน้าพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้ เผยปี 2563 - 2564 ผลงานได้ตามเป้า มั่นใจช่วยพัฒนากำลังคน นำไทยพ้นกับดักรายได้ปานกลางสู่ประเทศรายได้สูง ในปี 2570. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.nxpo.or.th/th/9559/>
- สิน งามประโคน. (2560). พุทธบริหารการศึกษา: แนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 1(2), 103-116.
- Web Programming1-54. (2552). หลักระบบของนักบริหาร. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2565 จาก <https://sites.google.com/site/webprogramming154/home/hlak-thrrm-khxng-nak-Brihar>